

С. О. Галаган

кандидат юридичних наук
ORCID ID: 0000-0003-4028-942X

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті здійснено ґрунтовний і багатовимірний аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні з урахуванням сучасних тенденцій розвитку кримінально-процесуального законодавства та практики його застосування. Встановлено, що у правових системах більшості держав на нормативному рівні закріплено інститути екстрадиції, міжнародної правової допомоги, передачі кримінального переслідування, виконання процесуальних доручень та взаємного визнання судових рішень. Водночас підкреслено, що характер, структура та ступінь системності відповідних норм суттєво різняться залежно від моделі кримінального процесу, рівня інтеграції у міжнародні правові механізми та правових традицій конкретної держави.

Показано, що у низці країн положення, які регламентують міжнародне співробітництво, мають фрагментарний характер і розосереджені між різними нормативно-правовими актами, що ускладнює їх практичну реалізацію та створює ризики правової невизначеності під час виконання міжнародних запитів. Натомість у правових системах таких держав, як Німеччина, Італія та Швейцарія, застосовується комплексний підхід, за якого норми про міжнародне співробітництво систематизовані в окремих розділах кримінально-процесуальних кодексів або спеціальних законах. Така модель забезпечує чіткість процедур, передбачуваність правозастосування та ефективний судовий контроль за діями компетентних органів.

На основі узагальнення зарубіжного досвіду обґрунтовано доцільність подальшого удосконалення кримінального процесуального законодавства України шляхом систематизації норм, що регулюють міжнародне співробітництво, конкретизації механізмів взаємодії з іноземними компетентними органами, а також забезпечення їх повної відповідності міжнародним стандартам і практиці міжнародних судових інституцій. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності кримінального провадження у справах з міжнародним елементом та зміцненню довіри до української системи правосуддя.

Ключові слова: співробітництво, провадження, екстрадиція, допомога, визнання, виконання, законодавство, стандарти.

Постановка проблеми. Актуальне зростання транснаціональної злочинності вимагає від держав ефективного та узгодженого міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Попри наявність багатьох міжнародних угод і механізмів взаємної правової допомоги, їх практична реалізація часто ускладнюється різницею в національних правових системах, процедурними бар'єрами та недостатнім рівнем координації між уповноваженими органами різних країн. Зарубіжні моделі організації такого співробітництва демонструють як успішні інтеграційні рішення, так і проблемні аспекти, що мають значення для України. Тому виникає потреба у вивченні цих підходів, визначенні їх переваг та можливостей

адаптації для підвищення ефективності міжнародної взаємодії у кримінальному провадженні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми практичного застосування механізмів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, а також питання вивчення й адаптації зарубіжного досвіду знайшли відображення у наукових працях О. М. Бандурки, І. В. Гловюк, О. В. Капліної, А. А. Ткачука, Р. В. Вереша, В. П. Шибіко, С. С. Шелеста та інших дослідників. У зазначених роботах обґрунтовується теза про те, що ефективність міжнародної взаємодії у кримінальному процесі зумовлюється не лише наявністю міжнародно-правових договорів, а й рівнем їх імплементації у національне законодавство,

належною координацією діяльності компетентних органів, чіткістю процесуальних процедур та дотриманням міжнародних стандартів прав людини. Водночас здійснений огляд наукових джерел свідчить, що наявний науковий доробок має фрагментарний характер і не забезпечує комплексного аналізу сучасних проблем міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, особливо з урахуванням новітніх викликів, пов'язаних із воєнним станом, що зумовлює необхідність подальших спеціальних наукових досліджень у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Проблема міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні посідає важливе місце в сучасній юридичній науці та практиці. Глобалізаційні процеси спричинили зростання кількості кримінальних правопорушень, що мають міжнародний вимір, і, відповідно, потребують координації дій між різними державами. У цьому контексті аналіз зарубіжного досвіду є особливо значущим, оскільки дозволяє визначити ефективні правові механізми, перевірені практикою інших країн. Зарубіжний досвід демонструє різноманітність підходів до організації співробітництва: від застосування універсальних міжнародно-правових норм (Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах, Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, двосторонні договори про правову допомогу тощо) до впровадження спеціалізованих механізмів, що функціонують у межах Європейського Союзу (Євроюст, Європол та інші). Вивчення зарубіжного досвіду міжнародного співробітництва дозволяє не лише зрозуміти тенденції його розвитку, а й адаптувати найкращі практики для удосконалення кримінального процесу України.

Передусім, зазначимо, що у рамках Євроюст-підтримки створено Спільну слідчу групу (JIT) для розслідування злочинів міжнародного характеру, учинених на території України. До складу JIT, окрім України, входять Польща, Словаччина, Латвія. Усі залучені держави координують обмін інформацією, узгоджують стратегії розслідування і пріоритети, проводять спільні слідчі дії. Спільна діяльність дала змогу об'єднати ресурси, підвищити ефективність збору доказів і забезпечити міждержавну правову координацію. Насамперед вважаємо за доцільне зазначити про досвід співробітництва України з найближчою сусідньою державою – Республікою Польща, який є одним із найбільш показових у сфері міжнародної правової допо-

моги у кримінальних провадженнях. Наприклад, досить детально механізм передачі кримінального переслідування врегульовано у КПК Республіки Польща від 6 червня 1997 року [10].

Показовим є й сучасний приклад: у листопаді 2024 року прокурори Офісу Генерального прокурора направили компетентним органам Польщі клопотання про перейняття кримінального переслідування стосовно колишнього виконавця обов'язків Голови «Укравтодору» [2]. Як було вже зазначено у попередніх підрозділах цього дослідження цей випадок підтвердив дієвість міждержавних механізмів і засвідчив, що договірні положення реально застосовуються у складних провадженнях. Варто відзначити, що подібні домовленості не лише зміцнюють довіру між правоохоронними органами двох держав, а й формують практичну основу для гармонізації підходів до кримінальної відповідальності. У сучасних умовах воєнного стану в Україні ефективність таких угод зростає, оскільки з'являється необхідність швидкого та результативного реагування на факти міжнародної злочинності, уникнення притулку злочинців у суміжних країнах та забезпечення невідворотності покарання.

Змістовним і з практичної точки зору доволі виваженим є регулювання аналогічних питань у КПК Словачкої Республіки від 2 липня 2005 р. Глава 4 «Отримання та передача кримінального переслідування» закріплює порядок взаємодії державних органів у межах цього інституту. Законодавець не лише окреслює підстави й умови передачі кримінальних справ, а й визначає правові наслідки відповідних дій, особливості координації з державами – членами Європейського Союзу та компетенцію органів, уповноважених ухвалювати рішення у цих питаннях (§ 528–530а). Такий підхід свідчить про прагнення до гармонізації національних норм із європейськими стандартами, а також забезпечує передбачуваність і правову визначеність у процесі співробітництва. Показово, що в обох правових системах, як Чеської, так і Словачкої Республік, передача кримінального переслідування розглядається не лише як форма взаємодії між державами, а і як гарантія належного дотримання прав особи у кримінальному процесі, що дозволяє уникати правових колізій та забезпечує

Значну увагу у законі приділено механізму так званої спонтанної передачі доказів та інформації (Spontanübermittlung von Beweismitteln und Informationen), який закріплено у ст. 67а

EIMP. Відповідно до цієї норми, органи досудового розслідування можуть передати іноземним компетентним органам будь-які зібрані під час власного провадження матеріали, якщо вважають, що така передача: а) стане підставою для відкриття кримінальної справи за кордоном; б) сприятиме належному й ефективному розслідуванню вже розпочатого кримінального процесу [11].

Разом з тим варто звернути увагу, що у ряді інших європейських держав, зокрема у Королівстві Швеція, законодавець обрав дещо інший шлях, поєднуючи національне регулювання з прямою дією міжнародних конвенцій.

У правовій системі Королівства Швеція міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях регламентується насамперед Законом про взаємну правову допомогу (*Lag om internationell rättslig hjälp i brottmål*). Цей акт визначає засади надання та отримання допомоги, окреслюючи широке коло випадків, коли шведські органи можуть співпрацювати з іноземними юрисдикціями. Характерною рисою закону є те, що він не містить надмірної деталізації, як це властиво законодавству Швейцарії чи Німеччини, а встановлює лише загальні принципи та підстави надання допомоги. Зокрема, у ст. 5 закріплено, що правова допомога може надаватися не тільки у традиційних питаннях кримінального переслідування чи виконання процесуальних доручень, а й у справах, що стосуються: відшкодування шкоди за незаконне позбавлення волі; перегляду незаконно розпочатого або неправомірно завершеного кримінального переслідування; компенсації у зв'язку з помилковими остаточними рішеннями. Тобто, на відміну від багатьох інших європейських держав, Швеція трактує міжнародну правову допомогу значно ширше, включаючи в неї й гарантії захисту прав осіб, які зазнали порушень у кримінальному провадженні [12].

Проте, відповідний закон не регламентує детально інститут передачі кримінального переслідування. Порядок і підстави значною мірою визначаються міжнародними договорами. Вирішальне значення має ратифікація Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року, яка забезпечила уніфіковані стандарти та стала базою для практичного застосування такого механізму. Тобто, правова модель, обрана Швецією, ґрунтується на мінімальному втручанні національного законодавця та максимальній інтеграції міжнародних стандартів. У практичному вимірі Швеція

активно застосовує передачу проваджень у тих випадках, коли екстрадиція є неможливою або недоцільною. Наприклад, у справах про корупцію чи відмивання доходів одержаних злочинним шляхом органи юстиції часто передають матеріали державам, у яких проживають підозрювані, що забезпечує швидше та ефективніше кримінальне переслідування. Подібний підхід відповідає принципу *forum conveniens*, згідно з яким провадження здійснюється у тій державі, де воно може бути найбільш результативним.

Отже, шведська модель характеризується поєднанням національної регламентації та безпосереднього застосування міжнародних норм. Фактично, відображає стратегічний вибір країни: замість детальної внутрішньої кодифікації – повна інтеграція у європейський правовий простір.

Що стосується міжнародної правової допомоги, то у ст. ст. 723–729 КПК закріплено порядок виконання міжнародних доручень (*rogatorie*), який охоплює збирання доказів, допит свідків, отримання документів чи проведення експертиз. Основним критерієм допустимості таких доказів є дотримання не лише вимог національного законодавства, а й стандартів, визначених міжнародними договорами та практикою Європейського суду з прав людини [6]. Тобто, це означає, що матеріали, зібрані іноземними органами, визнаються доказами в італійському процесі лише за умови, що їх отримання відповідало принципам справедливого судового розгляду.

Особливе значення має також інститут визнання та виконання іноземних судових рішень (статті 730–746 КПК). Італійські суди здійснюють перевірку відповідності таких рішень фундаментальним засадам конституційного ладу та публічного порядку (*ordre public*). Виконання іноземного вироку можливе лише тоді, коли він не суперечить основоположним правам людини та базовим принципам національного правопорядку [6].

Разом із тим, важливим недоліком італійського правового регулювання є відсутність у КПК процедурного механізму реалізації положень Конвенції 1972 року щодо передачі кримінального провадження. Фактично Італія покладається на загальні приписи міжнародних договорів або вирішує це питання *ad hoc* у межах міжнародної співпраці [13]. Така ситуація породжує низку проблем: по-перше, невизначеність для держав, які звертаються із запитом на пере-

дачу провадження; по-друге, ризик колізій між міжнародними зобов'язаннями та внутрішнім законодавством; по-третє, відсутність єдиної практики, що ускладнює стабільність і передбачуваність міжнародного співробітництва.

Отже, італійський досвід свідчить про комплексність підходу до екстрадиції, взаємної правової допомоги та визнання іноземних рішень, але водночас демонструє й прогалину у сфері передачі кримінального переслідування. На наш погляд, це є показовим прикладом того, що навіть ратифікація міжнародних конвенцій без належної внутрішньодержавної правотворчості не забезпечує ефективної реалізації основних аспектів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

Натомість, у Фінляндії правові засади міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні визначаються Законом про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 5 січня 1994 року [4]. Згідно з п. 4 ст. 1 цього акта, передача матеріалів або надання допомоги може охоплювати і питання кримінального переслідування. Варто підкреслити, що Фінляндія, на відміну від більшості європейських держав, не приєдналася до Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року. Тобто, це означає, що механізм класичної передачі кримінального переслідування у фінському праві не врегульований уніфікованим європейським документом, а застосовується здебільшого на підставі двосторонніх міжнародних договорів.

Для України це питання має особливе значення, оскільки між двома державами існує розгалужена договірно-правова база. На сьогодні між Україною та Фінляндською Республікою чинними є близько 45 міжнародних актів, які регулюють різні сфери співробітництва. У кримінальному провадженні застосовуються, зокрема: Конвенція між Урядом України та Урядом Республіки Фінляндія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 14 жовтня 1994 року (набула чинності 14 лютого 1998 року) [1]. Документ відіграє важливу роль у запобіганні фінансовим злочинам і створює правові підстави для обміну інформацією у податковій сфері, що тісно пов'язана з кримінальним переслідуванням за факти ухилення від сплати податків.

Взагалі, фінська модель міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні вирізняється тим, що вона спирається не на

універсальні європейські конвенції (міжнародні договори), а передусім на двосторонні угоди, які дозволяють реагувати на запити окремих держав. Для України це створює практичні умови для взаємодії з фінськими органами, однак водночас потребує врахування особливостей правової традиції Фінляндії.

Процедура екстрадиції на Кіпрі включає кілька послідовних етапів: надходження офіційного запиту через дипломатичні канали, можливий тимчасовий арешт особи, судовий розгляд щодо відповідності запиту вимогам національного та міжнародного права, а також остаточне рішення Міністерства юстиції, яке має право схвалити або відхилити видачу. Судові органи при цьому перевіряють дотримання принципу подвійної кримінальності, гарантій права на справедливий суд, а також наявність чи відсутності політичного підґрунтя у запиті. Національне законодавство та міжнародні договори передбачають низку підстав для відмови у видачі: якщо діяння не є злочином за кіпрським правом, якщо особа вже була засуджена чи виправдана за ті самі факти, якщо злочин має політичний характер, якщо існує загроза катувань чи нелюдського поводження в державі запиту, а також у випадках, коли закінчився строк давності. Таким чином, правова система забезпечує баланс між міжнародними зобов'язаннями у сфері боротьби зі злочинністю та захистом прав людини [7].

Франція теж має розвинену систему міжнародного співробітництва у кримінальних справах, яка поєднує положення національного кримінально-процесуального законодавства з нормами міжнародних договорів. Особливе місце у цій сфері займають питання екстрадиції, взаємної правової допомоги, а також визнання й виконання іноземних судових рішень.

Процедура екстрадиції у Франції врегульована у Кримінально-процесуальному кодексі (зокрема, статті 696–706) [5]. Вона ґрунтується на принципах подвійної кримінальності та спеціальності, що означає: видача допускається лише у разі, якщо діяння визнається злочином і за французьким законодавством, а особа може бути притягнута до відповідальності лише за ті правопорушення, за які подано запит. Запити про екстрадицію розглядаються Апеляційними судами Франції, які перевіряють їх відповідність внутрішньому праву та міжнародним зобов'язанням держави. Остаточне рішення ухвалюється урядом, що підкреслює поєднання судової та адміністративної складових у процедурі

екстрадиції. Французьке законодавство містить чіткі підстави для відмови у видачі: політичний характер злочину, загроза переслідування за ознаками раси, релігії чи політичних переконань, ризик катувань чи жорстокого поводження в державі запиту, а також наявність вироку або виправдувального рішення за тим самим обвинуваченням.

Водночас у законі відсутні спеціальні норми, які б прямо врегульовували інститут передачі кримінального переслідування (судочинства). На відміну від держав континентальної Європи, де передача проваджень розглядається як самостійний інструмент міжнародної правової допомоги, у британській правовій системі цей механізм переважно інтегрований у ширший контекст взаємної правової допомоги. Тобто фактично він реалізується не як окремий процесуальний інститут, а як похідна від запитів про співпрацю, зокрема, щодо екстрадиції. Варто зауважити, що система загального права Великобританії орієнтована на усний, безпосередній та змагальний процес, що ускладнює застосування переданих матеріалів з інших юрисдикцій. Це одна з причин, чому Британія не ратифікувала Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року та зробила низку застережень до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, зокрема зберігши за собою право не застосовувати ст. 21. Запити іноземних держав про передачу кримінального переслідування до Великобританії або з її боку розглядаються індивідуально, на основі кількох основних критеріїв:

Принцип подвійної кримінальності – діяння повинно визнаватися злочином як у Великобританії, так і в державі-запитувачі.

Зв'язок із британською юрисдикцією – необхідно довести, що злочин має об'єктивний чи суб'єктивний зв'язок з територією або громадянами Сполученого Королівства.

Своєчасність подання запиту – тривала необґрунтована затримка (понад 5 років) може стати підставою для відмови.

Принцип пропорційності («мінімальності») – провадження не передається у випадках незначної шкоди (наприклад, якщо йдеться про збитки менше 1000 фунтів стерлінгів або діяння було вчинене понад 10 років тому без вагомих причин для затримки).

У випадку позитивного рішення справа передається у відповідні відомства, і вона отримує статус внутрішнього провадження. В Англії,

Уельсі та Північній Ірландії ініціювання розслідування залежить від рішення поліції, тоді як у Шотландії ключову роль відіграє Управління корони, яке здійснює процесуальний контроль і визначає доцільність судового переслідування.

Окрему увагу слід приділити явищу швидкого обміну інформацією (квазіпередачі кримінального переслідування). У британській практиці він може здійснюватися як у рамках поліцейського співробітництва (зокрема через Національне центральне бюро Інтерполу), так і через канали органів кримінальної юстиції. Такий підхід дозволяє забезпечити оперативність взаємодії, особливо у справах, пов'язаних із тероризмом, фінансовими правопорушеннями та кіберзлочинністю. Хоча наявні процедури не створюють єдиного кодифікованого механізму, як у більшості континентальних держав, але натомість забезпечують оперативність і дають компетентним органам широкий простір для оцінки доцільності прийняття запитів. Особливістю британської моделі є її тісний зв'язок із системою загального права, яка висуває підвищені вимоги до доказів і процесуальних гарантій, що ускладнює застосування іноземних матеріалів. Водночас практика демонструє, що попри відсутність участі Великобританії у Європейській конвенції про передачу проваджень, вона активно співпрацює з іншими державами на двосторонній основі, дотримуючись принципів взаємності, подвійної кримінальності та ефективності кримінального переслідування.

Розгляд досвіду міжнародного співробітництва окремих європейських держав (зокрема, Австрії, Німеччини, Швейцарії, Швеції, Фінляндії, Великої Британії та ін.) дозволяє зробити висновок, що кожна країна формує власну модель міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, виходячи з національних правових традицій та міжнародних зобов'язань. Водночас для держав – членів Європейського Союзу особливе значення має наднаціональний рівень правового регулювання, де напрацьовано низку документів, спрямованих на уніфікацію практики та уникнення різного роду колізій. Одним із основних актів у цій сфері є Рамкове рішення Ради ЄС 2009/948/JHA. Його прийняття стало реакцією на поширену у ЄС проблему паралельних кримінальних проваджень, коли в кількох державах-членах розслідуються ті самі факти стосовно тієї ж особи. Подібна ситуація створювала ризик порушення принципу *non bis in*

idem та призводила до нераціонального використання сил та засобів.

Щодо держави Ізраїль її національне законодавство передбачає комплекс норм, що регламентують міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях. Зокрема, Закон про міжнародну правову допомогу 1998 р. № 5758 (International Legal Assistance Law) передбачає у ст. 32 «Запит іншої держави на отримання інформації» (Request from another State for information) право компетентних органів Ізраїлю надавати інформацію за запитом іншої держави у зв'язку з розслідуванням провадження, яке перебуває в ізраїльській юрисдикції. При цьому закон допускає, щоб уповноважені ізраїльські органи передавали інформацію і з власної ініціативи, коли це відповідає інтересам правосуддя або міжнародного співробітництва [9].

Крім того, значення має двосторонній договір, укладений між Україною та Ізраїлем 16 червня 1994 року, а саме: Угода про співробітництво у сфері попередження злочинів і правоохоронної діяльності. Згідно із основними положеннями зазначеної Угоди Взаємне співробітництво Сторін здійснюється в таких формах: а) обміну друкованими виданнями; б) розробки спільних програм у тих сферах, де одна із Сторін має найбільший досвід, що є корисним для другої Сторони; в) проведення спільних конференцій та семінарів; г) обміну експертами між Сторонами з метою навчання методам роботи, обміну технічними засобами і обладнанням, що застосовуються другою Стороною; д) спільної науково-дослідницької діяльності. Співробітництво під час виконання завдань, що впливають з цієї Угоди, може здійснюватися уповноваженими на те оперативними підрозділами Міністерств Сторін в особі їх представників, які координують спільну діяльність обох Сторін, забезпечують виконання впроваджених змін і спільних досягнень, планують і реалізують спеціальні програми співробітництва, включаючи фінансові питання. У ході здійснення співробітництва на основі цієї Угоди застосовуються правові норми держави Сторони, яка одержала запит. Кожна із Сторін має право відмовитися від допомоги чи від співробітництва повністю або частково, якщо це ставить під загрозу суверенітет, безпеку або інші важливі інтереси держави Сторони, яка одержала запит, а також у випадках, коли виконання запиту суперечить законодавству держави цієї Сторони. У цьому разі Сторона, яка одержала запит, повинна повідомити про

причини відмови іншу Сторону у письмовій формі [3].

Крім того, на міжнародному рівні Ізраїль активізував свою співпрацю з європейськими структурами кримінального правосуддя, що також впливає на його внутрішню практику. Так, 17 липня 2018 року Europol та Ізраїль підписали робочий договір (working arrangement), який розширює співпрацю у боротьбі з транснаціональною злочинністю (шахрайство, кіберзлочини, фінансові злочини, тероризм). У межах угоди Ізраїль має призначити національний контактний пункт, що забезпечуватиме щоденний обмін інформацією, та може узгоджувати розміщення зв'язкових офіцерів (liaison officers) для координації спільної діяльності з Європол [8].

Особливий інтерес для дослідження становить законодавство Сполучених Штатів Америки (США). Це обумовлено тим, що доволі часто особи, які вчинили злочини, переховуються саме у цій державі. Причиною є як відсутність із деякими країнами договорів про екстрадицію, так і політичні аспекти, що зумовлюють небажання американської влади видавати окремих осіб, переслідуваних правоохоронними органами України. За таких умов виникає необхідність застосування альтернативних заходів для забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання.

На практиці компетентні органи США застосовують інші засоби забезпечення притягнення винних до кримінальної відповідальності. Найчастіше йдеться про примусове переміщення осіб, правомірність якого ґрунтується на так званій доктрині Кера-Фрісбі (Ker-Frisbie Doctrine). Згідно з нею спосіб, у який обвинувачений потрапив під юрисдикцію американського суду, не має значення і не перешкоджає подальшому кримінальному переслідуванню. Крім того, у США активно застосовуються інструменти адміністративної висилки (deportation, removal) та «надзвичайної рендиції» (extraordinary rendition), які врегульовані низкою правових документів. У Посібнику для федеральних прокурорів США наголошується, що якщо особа-втікач не є громадянином чи законним резидентом країни перебування, доцільно ініціювати її депортацію чи видворення. У разі ж якщо втікач залишає країну, що відмовила у його екстрадиції, рекомендується взаємодія з іншими державами для обмеження можливостей його подальшого пересування. При цьому обов'язковим є погодження таких дій з Управлінням

з міжнародних справ Міністерства юстиції США. Окремим інструментом є тактичні операції, спрямовані на фактичне повернення особи на територію США. У Посібнику для прокурорів прямо вказано, що у випадках, коли неможливо домогтися видачі, необхідно використовувати «альтернативи екстрадиції».

Висновки. Вивчено зарубіжний досвід організації та практики міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, що дало змогу визначити спільні риси й особливості його правового регулювання в Сполучених Штатах Америки та країнах Європейського Союзу (Польщі, Німеччині, Італії, Франції, Швейцарії, Австрії та інших державах). Проведений аналіз засвідчив, що у більшості з цих країн міжнародне співробітництво під час кримінального провадження має комплексний та інституційний характер і здійснюється у тісній взаємодії із міжнародними установами та організаціями, судовими та правоохоронними органами.

З'ясовано, що європейські держави у своїй більшості дотримуються моделі системного правового регулювання, у межах якої питання видачі осіб, взаємної правової допомоги, визнання та виконання іноземних судових рішень закріплені у спеціальних розділах кримінально-процесуальних кодексів. Найбільш послідовно цей підхід реалізовано в Німеччині (IRG), Італії (Codice di Procedura Penale) та Швейцарії (EIMP), де передбачено чіткі процесуальні процедури співробітництва, визначено компетенцію органів, порядок обігу документів і гарантії прав учасників кримінального провадження. Водночас у правових системах низки інших держав (зокрема, США, Великої Британії) переважає децентралізована модель, у межах якої міжнародне співробітництво регулюється окремими нормативно-правовими актами, меморандумами чи спеціальними міжвідомчими угодами. Такий підхід забезпечує оперативність реагування на виклики кримінального характеру, але водночас створює ризики неповної уніфікації процедур.

Порівняльно-правовий аналіз показав, що системна деталізація норм, властива континентальним правовим системам, дозволяє уникнути правової невизначеності та підвищити результативність міжнародного співробітництва. Навпаки, у державах, де відсутнє законодавче врегулювання процесуальних аспектів, ефективність співробітництва значно знижується навіть за наявності ратифікованих міжнародних конвенцій.

Результати аналізу зарубіжного досвіду мають важливу практичну цінність для вдосконалення українського кримінального процесу, зокрема у частині створення та функціонування спільних слідчих груп (JITs), обміну доказами та інформацією, а також інтеграції України в єдину систему міжнародної кримінальної юстиції.

Список використаної літератури:

1. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Фінляндія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 14 жовт. 1994 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246_621#Text
2. Прокуратура направила до Польщі клопотання про перейняття кримінального переслідування стосовно екскерівника Укравтордору. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prokuratura-napravila-do-polshhi-klopotannya-pro-pereinyattya-kriminalnogo-peresliduvannya-stosovno-ekskerivnika-ukravtodoru>
3. Угода про співробітництво у сфері попередження злочинів і в правоохоронній діяльності між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_008#Text
4. 3 Laki kansainvälisessä oikeusavusta rikosasioissa. Finlex. URL: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1994/en19940004>
5. Code de procédure pénale. Articles 694–706. Légifrance. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071154>
6. De Amicis G. Le rogatorie internazionali nel sistema penale italiano. Archivio Diritto Penale e Uomo (DPC). 2019. URL: <https://archiviodpc.dirittopenaleuomo.org/upload/3128-deamicis2019c.pdf>
7. European Convention on Extradition, 1957. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/1680064566>
8. Europol. Working Arrangement between Europol and Israel signed (17 July 2018). URL: <https://eucrim.eu/news/europol-signs-working-arrangement-israel>
9. International Legal Assistance Law 5758–1998. Verification Research, Training and Information Centre. URL: http://www.vertic.org/media/National%20Legislation/Israel/IL_Law_Legal_Assistance_5758_1998.pdf
10. Kodeks postępowania karnego RP. Open Lex. URL: https://www.ms.gov.pl/Data/Files/_public/mediacje/regulacje_karne/ustawa-z-dnia-6-czerwca-1997-r--kodeks-karnywykonawczy-dz-u--z-1997-r--nr-90-poz--557-z-pozn-zm--wyciag-przepisow.pdf

11. Loi fédérale sur l'entraide internationale en matière pénale (Loi sur l'entraide pénale internationale, EIMP) du 20 mars 1981 (Etat le 1er juillet 2021). Fedlex. La plateforme de publication du droit fédéral. URL: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19810037/>
12. Sweden International Legal Assistance in Criminal Matters Act (2000:562). Government Offices of Sweden. URL: <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-justice/international-judicial-co-operation/legal-assistance-in-criminal-matters/>
13. Transfer of Criminal Proceedings in the EU. EUR Report. 2023. URL: <https://www.eur.nl/en/esl/media/2023-02-final-report-transfer-criminal-proceedings-eu>

Galagan S.O. Foreign experience in organizing international cooperation in criminal proceedings

The article provides a thorough and multidimensional analysis of foreign experience in the legal regulation of international cooperation in criminal proceedings, taking into account contemporary trends in the development of criminal procedural legislation and law-enforcement practice. It is established that in the legal systems of most states, institutions of extradition, international legal assistance, transfer of criminal prosecution, execution of procedural requests, and mutual recognition of court judgments are закреплені at the normative level. At the same time, it is emphasized that the nature, structure, and degree of systematization of the relevant rules differ significantly depending on the model of the criminal process, the level of integration into international legal mechanisms, and the legal traditions of a particular state.

It is shown that in a number of countries the provisions regulating international cooperation are fragmented and dispersed among various normative legal acts, which complicates their practical implementation and creates risks of legal uncertainty when executing international requests. In contrast, in the legal systems of states such as Germany, Italy, and Switzerland, a comprehensive approach is applied, whereby rules on international cooperation are systematized in separate sections of criminal procedural codes or in special laws. This model ensures clarity of procedures, predictability of law enforcement, and effective judicial control over the actions of competent authorities.

Based on the generalization of foreign experience, the article substantiates the expediency of further improving the criminal procedural legislation of Ukraine through the systematization of norms regulating international cooperation, the specification of mechanisms of interaction with foreign competent authorities, and ensuring their full compliance with international standards and the practice of international judicial institutions. Such an approach will contribute to increasing the effectiveness of criminal proceedings in cases with an international element and strengthening trust in the Ukrainian justice system.

Key words: cooperation, proceedings, extradition, assistance, recognition, enforcement, legislation, standards.